

Pomhaj Bóh

Časopis ewangelskich Serbow

Budyšin, meja 2001
lětnik 51

5

Waša rěč budź přeco lubozna a ze selu začinjena, zo byšće wědzeli, kak maće kóždemu wotmołwić. (Kol. 4,6)

Džensniši dzeń so wjele rěči a husto so při tym ničo wažneho njepraji. Druhdy su to samo jenož blady, kotřež nikomu njepomhaja, ale druhim škodža. Hrono za rěčownik nas namołwja: „Waša rěč budź přeco lubozna.“ To drje tež rěka: Hdyž rěčimy, dyrbimy tež něšto dobreho a wažneho prajić měć – a nic jenož něšto zajimaweho. Naše rěče měli druhemu pomhać, jeho troštować, jemu puć přez žiwjenje pokažac a jemu spóznać dać, zo ze swojimi staroscemi sam njesteji. Wjace hišće: Naše rěče maja našej wěrje do Boha wotpowědować. Haj, móžemy druhemu tež něšto wo tym prajić, kak naša wěra

nam w žiwjenju pomha. Přez to móže druhu spóznać, zo móže wěra tež za jeho žiwjenje wažna być. Potom móže so za tym prašeć a swoje dwěle wuprajić. Tak nastanje woprawdžita rozmołwa wo prašenjach wěry.

Ale móžemy woprawdže na prašenja wěry wotmołwić? Měnju, hdyž stare znate abo powšitkowne formule wospjetujemy. Mamy kóždemu na jeho prašenja zrozumiwje a wěcownje wotmołwić. Ale runje to je čezko, hodži pak so nawuknyć. A temu tež słuša, zo so sami z našej wěry rozestajamy a z druhimi wěrjacymi so wo tym rozmołwjemy.

S. ALBERT

Što cudžiš so
moja duša
a sy tak nje-
pokořna we
mně? Čakaj
na Boha! Ps 42,6

Wutřihanka Fryca Kitlarja

Pětr Mlónk

Móć Boža nam nětk z noweho

Móć Boža nam nětk z noweho
to rjane krasne nalěčo
po zymnym času dawna,
hdyž zemja, kiž bě zmjerznjena,
so zaso rjenje wupyšša
a wšudžom rosće trawa.

Nětk zaso škowronč wjesele
so k njebjm horje pozběhnje
a rjany kěrluš spěwa.
Nětk burski čłowjek z noweho
dže zwjeseleny na polo
a k nowym sywam džěta.

Te štomy, kiž we zymje tu
kaž wuschmjene bjez lisců su,
nětk zelenja so rjenje.
Nětk jedna kóžda zahroda
je kaž najrjeiša lilija
přez wjele štomow kćenje.

Nětk we tym času nalěča
tež kóžda wačka wjesota
po swojim wašnju džěta;
haj, cyte dny so prócuje,
zo pon, hdyž zyma nastanje,
by jěšć a bytło měta.

Duž prócuje so tež, čłowječe,
spomni, zo to rjane nalěče
a lěče zańdže ruče:
Tak zo maš potom najěšć so
a swoje čopte bydlenjo,
hdyž zyma přima kruče.

Haj, džětaj, luby čłowječe,
za twoje rjane nalěče
tak dołho, hač sy mlody.
Štož za mlodosć je džělawy,
ma, hdyž je stary, hubjeny,
toh džěta krasne plody.

A při tym pak tež pomysl' sej,
hdyž na tej zemi zachodnej
je wšo tak krasne, rjane:
Kak tola wjele krasniše
je njebo - Bože bydlenje -
wot Boha zhotowane.

Tež naš duch jónu zawěšće,
hdyž tudy naš čas wušot je,
tam wěcnje bydlić budže.
Duž, sprawna duša, wjesel so,
budź sčerpliwa a přecerp wšo,
hdyž křiž će trjechi wšudže.

Haj, zraduj tež a wjesel so,
ty sprócnawy křižnošerjo,
tež za tebe wšo kćěje.
A hladaj k njebjm z wjeselom,
tam je naš wotčny kraj - naš dom,
tam naš duch zbóžnosć zmejje.

Lube džěci!

Chcu was witać z rjanym nalětnim kěrlušom, kotryž namakamy w našich serbskich spěwarskich.

*Nětk mamy zaso rjany čas;
hlej, wšo so wjeseli,
a radosć wobdawa tu nas.
Bóh Knjěz ju wudžěli.*

*Nam slónco swěći ćoplišo
a zemju wohrěwa.
Nětk zelenja wšě hona so,
so kwětki pukaja.*

*Hlej, ptački rjenje spěwaja,
wšón skót so zraduje.
Naš Bóh jim žiwnosť podawa;
wón jara smilny je.*

*A hišće wjele krasnišo
wón ludźi zastara;
štož nam je wužitne, to wšo
nam z lutej' hnady da.*

HANDRIJ LUBJENSKI

Znaćeće wy tež łuki, kiž njejsu jenož zelene, ale krasnje žolte? Mlóče zaso kćěja. We wjele zahrodkach pak njejsu jara witane, dokelž rostu a so rozmnoža kaž njeródz. Tola su wužitne rostliny. Z mlódych łopješkow hodźi so wuběrna solotej přihotować, podobnje hlójkowej solotwi. A ze žoltych kćenjow? Chcu wam recept předstajić, kak wariće z kćenjow slódnny měd.

Trjebaće k tomu:

- ♦ 400 kćenjow mlóča (prošu nic šćipać, hdžež je wjele wobchada),
- ♦ 2 citronje (njepopryskanej),
- ♦ 1 liter wody,
- ♦ 1,5 kg cokora.

Tak warimy měd:

Myjemy kćenja. Wumytej citronje krajemy na kuski. Warimy wšitko z wodu. 24 hodžin stejo wostajić. Druhi džen přesajemy wšitko přez trjenčko. Wuběžanu a wutlóčenu brěčku warimy nětko połdra hodžiny z cokorom. Pjelnimy měd do přihotowanych škleńcow.

Přeju wam dobre poradženje a slódnny měd k snědani!

G. GRUHOWA

Posedženje předsydstwa SET

Dnja 26. nalětnika zetka so předsydstwo Serbskeho ewangelskeho towarstwa na Michalskej farje w Budyšinje. Knjěz Manfred Hermaš rozprawješe wo swojim džěle w Radže za serbske naležnosće při Saksim krajnym sejmje. Dale so wuradzowaše wo programje lětušeho cyrkwinskeho dnja we Łazu a wo nowym zwonkowym wuhotowanju časopisa Pomhaj Bóh. Předsydstwo přiwza nowu člonku do towarstwa, knjeni dr. Christianu Piniekowu z Lipska.

MĚRCIN WIRTH

Serbski woglěd pla biskupa

Tši člonki pśedsedarstwa njewotwisnego serbskego zwězka PONASCHEMU su 3. apryla byli pšepšosone do Barlinskego konsistoriuma na rozgrono pla dr. Wolfganga Hubera, biskupa Barlinsko-Braniborskeje cerkwje. Tam su měli možnosť, jomu dolnoserbsku problematiku bližej pšijnasć. Biskup Huber jo jim zlužil se po swojich možnosćach za žěło serbskego dušepastyrja zasajziš. Dalej jo zlužil na dnju wotworjoneho pomnika 9. septembra pšis na serbsku namšu do restawrěrowaneje serbskeje cerkwje we Wětošowje. Zajm jo won teke pokazal za ředne znamuško zwězka PONASCHEMU ze serbskim kralom a za eksemplary Serskego łopjena, kotarež su jomu pšepodalili gošći z Dolneje Łužicy.

SIEGFRIED MALK

Člonka PONASCHEMU pla biskupa dr. Wolfganga Hubera (srjězja): farar n. w. Klaus Lischewsky (nalěwo) a serbski prjatkař Juro Frahnaw
Foto: S. Malk

Awstriski časopis wo založerju Pomhaj Bóh

W aprylskim čisle smy spominali z nastawkom wo wopyće w Chrjebi na fararja dr. Bjedricha Sellu, kotryž bě před 110 lětami založil Pomhaj Bóh. Samsny mėsac wopomina tež awstriski časopis fararja dr. Sellu, a to składnostnje jeho 70. posmjertnin. Dr. Sella bě 27. apryla 1931 w Bad Ischlu w Awstriskej zemřěl.

Wobšěrnny, nimale dvě wulkej stronje woprijacy nastawk ma napismo „Vergangen und vergessen?“ a je woćišćany w časopisu „Da

Dr. Bjedrich Sella – založer Pomhaj Bóh

Foto: Serbski institut

Woodsäck“ (Nachribjetnik), informaciskim magacinje za wobydlerjow a hosći turistiskeje kónčiny Ausseerlanda-Salzkammerguta, kotryž wuchadza pjeć króć wob lěto w nakładže 7 000 eksemplarov a so darmotnje do kóždeje domjacnosće dawa. Awtor přinoška je Josef Khällß, redaktor tamnišeho časopisa. Wón předstaji dr. Sellu jako wuznamneho wědomostnika, jako založerja ewangeliskeje wosady a cyrkwy w Bad Ausseu a jako založerja tam-

nišeje znateje alpoweje zahrody, kotraž wot lěta 1913 kóžde lěto wjele wobdźiwarijow bohateje alpinskeje botaniki přičahuje. Naspomnjene je tohorunja spomóžne skutkowanje dr. Selle w Serbach, wosebje založenje časopisa Pomhaj Bóh.

Nastawk je bohaće ilustrowany, mjez druhim z portretomaj dr. Selle, kiž chowatej so w Serbskim instituće w Budyšinje, z kartu wo džzensnišim sydłenskim rumje Serbow a z wobrazom titulneje strony přěnneho čisła Pomhaj Bóh z apryla 1891.

T.M.

K dwažastym posmjertninam Fryca Kitlarja-Radowiskego

Bejnych lět som kuždy drugi mjasec na jaden cely žer se wuporał z Drjowka do Belgerna. W Torgawje, žož som po dlujkem cakanju pšestupil do busa, su mě na dwornišću južo znali ... Ale som teke swoje terminy měł a togodla młogi raz njejo se to tak derje ražito – a južo jo liscik wot psijašela Fryca w postowem kašćiku lažał z pšašanim: „Sy ga schorjeł, až njepšizoš; mej njesćerpnje za tobu cakamej!“

Tak som wjele gožin pšebywał doma wu Kitlarjejc; ale což něnto pišom, se wzejo ze žeratego spomnješa psilětnego žěda. Njamam juž nic ze wšakich darow a darkow mojogo psijašela k dispoziciji, dokulaž som wšykno rozdawał svojim žišam we tu- a wukraju.

Žo ga debu zachopiš? Nejlepjej z lětami młodego Kitlarja. Toš se chowaju wšake potajmstwa. Wšuži se pišo, až Fryco Kitlař jo wot lěta 1911 do lěta 1914 na wucabnikojskem seminarje we Elsterwerže wuknuł. To jo jano poł wěrnosći, dokulaž w lěse 1911 jo won južo 20 lět byl! Wěrnjo jo, až won jo swojo wukublanje na ceptarja zachopił w Starej Darbni. Wottam abo z Noweje Cale jo psišel wětšy žěl ceptarski dorost za Dolnu Łužycu. To jo znata wěc – a tak jo teke Fryco Kitlař byl preparand we Starej Darbni. Ale napšawdu jo won južo w lěse 1911 we Elsterwerže.

Co jo se stało? Ze Stareje Darbne su jogo po krotkich lětach do pusciny postali. Cogodla? Wo tom njejo won žednje wjele powědał. Ja jano z jogo wust wěm, až won jo – hyšći ako młozeńc – wjelgin špatnje nimski powědał. Abo jo won tam teke něčo zgrěšył? Ja njamogu to zewšym wěris.

Ale do togo někak njeglucnego pobyša we Starej Darbni padnjo jedna na końcu wjelgin glucna epizoda, wo kotarejž jo mě Fryco žedne raze powědał. Tencas jo se jaden sobuwuknik glupy žort

wumyslił: Fryco jo dejał na rendezvous psiš, aby se zmakeł z jadnym jomu njeznatym žowćom. Won jo Frycoju anonymny liscik posłał z takeju pšosbu. Ten samy list jo tomu žowću posłał. Wobej stej teke šlej bžez wobmyslenja na ten zeldgany rendezvous. Zaprědka stej drje wjelgin zažiwanej jaden na drugogo glědalej a mocnje swaritej na iniciatora takego glupego žorta.

Cytamy-li take něčo we romanje, ga wijomy z głowu abo se smejkocomy – tudy pak jo z wonego zmakeanja njewinowateju dušowu nastala goruca lubosć, trajuca až do jeju smjerši.

A to žowćo njejo było z Elsterwerdy, ale Nowakojc Sidonija ze Stareje Darbne! Ze psigodu žaržym w ruce lubosćinski list Sidonije na Fryca w originalu, datěrowany 30.XII.1910, kenž se zachopijo ze słowami: „Mein Herzensgeliebter!“ We tom casu stej woboj w Starej Darbni pšebywałej a južo se „tykatej“ – potakem južo ceļu chylu se znałej. Dokulaž Fryco njejo směl dalej wuknuš we rodnem městašku swojeje Sidonije, jo wona wotněnta musała dalšne intimne listy do Elsterwerdy staš; mam jich bejnje wjele, dokulaž Fryco jo je zběrał a pozdžej mě daril.

Ale Sidij (tak smy ju wołali) njejo jano psiliš ředne listy poľne lubosći pisała, ale teke pilnje basniła! Raz jo Fryco mě pšepowdał ceļu kopicu jeje poetiskich tworbow, žož jo lyrika pšewagu měła. Tak stej woboj bylejš poľnej wumělstwa, kuždy na swoj part. Chowam ako drogotny poklad pyšny tłusty album, ako wonej stej zestajilejš z tematicku „Dowol 1940“. Wšykno

jo we njom original: Frycowa kaligrafija, jogo wustšiganki a fotografije, Sidijine cušiwne šćucki a rymy. Jeju lubosć jo tencas swoj wjerašk dojšpiła; božko pak su žiši brachowali, lěcrownož stej woboj za nimi wjelgin požedalejš. How šćyca

Fryco Kitlař z manželskeju Sidoniju
Repro: J. Maćij

teke psicyca za njewugrońjecu psichylnosć Sidonije k Frycoju: Wona jo swoj deficit zacuwała, až wostawa swojomu lubickoju něčo dlužna a jo kšěła to nachwataš na polu lubosći. Cytajucy jeje lyriku možoš jej dlymoko do duše glědaš; Sidij jo byla krađu słowjański typ. Což serbsku řec nastupa, smy w Belgernje na Frycowa pšosbu nimski powědali: k přřednemu dla Sidije, dokulaž wona jo pšecěj psipodla sedała, a k drugemu, dokulaž serbski jězyk jo se Frycoju we starstwjje južo šěžko wobrašal. Cogodla jo won teke cas žywjenja w nimskej Sakskej wostał a njejo se wrošil do domacneje Łužyce? To jo zasej take potajmstwo. Wěšće njejo won swoj njeglucny „start“ we Starej Darbni žednje zabył; na drugem boce jo won wot wšogo zachopjeńka swojogo statkowanja ako ceptar wjele psipoznaša, jo wjele cesći namakał we tamnej Sakskej, až won njejo kšěl nježekowny byš. Tak podobne som z jogo słow wuslyšał.

A potom dla sporta! Fryco

jo byl angažowany lětar z plachtatym lětadlom a jo wjele casa za to woprował. Lěc won by namakał psigodne lětanišće zwenka Sakskeje? To jo byl jogo přědny hobby, drugi jo byl jogo žělo z fotoaparatom. Won jo měł južo w młodych lětach radnje drogu kameru z nejlěpšuju optiku a z njeju teke jěšno pisane objekty zapopadał. Mam wot njogo došć kolorowych diasow w miniformaše. Ale chto možo mě žinsa wujasniš, chto a co jo na nich wotmolowane?

We wuskem bydlenju na přědnej etaży w Belgernje njejo pšewjele ruma bylo; togodla jo Fryco swoje knigly w bliskej brožni chował. Cesto jo mě tam posłał z napominanim: „Bjeř sebej, což tebej zajmujo! Po mojej smjerši se tako wšykno spalijo!“ Jogo godnu wumělsku literaturu som žedne raze pšeběrał – ale kak by dejał te tłuste a šěžke folianty domoj sporaš? Tak som sebej jano žedne serbske kniglicki a brošury zwuběrał: Te su bylilažke!

Mě njepšistož Kitlarjowe wumělstwo posužiš. Ale won njejo ze psigodu bibliske gronka w serbskej a nimskej řecy nam pšed wocy stajil – won jo byl z ceľeju wušobu wěrjency cłowjek, tak teke Sidij, lěcrownož njejštej swojo strowje namakałej we klinje ewangelskeje cerkwje, ale pla metodistow mě se zda. Wo takich nutšikownych problemach njejšmy popšawem žednje powědali, lěcrownož jo Bože słowo pšecěj nad nami wisalo. Tudy nadejžomy zasej jedno potajmstwo.

Ale sluchajmy weto jednu anekdotu, nastupajucu Frycowa wumělstwo! Smy raz wšykne gromaže byli w Grožišću wu Hühnchena: wona „tšojka“ Šybař, Kitlař, Hühnchen – a ja ako rady wižony gosć. Toš jo Fryco nam gjardy ze swojeje aktowki žedne molowanja pokazał – a cakał na našo mēnjenje. Šybař jo za nas wšyknych z mērnym głosom powěžel: „Wěš, Fryco, twoje wustšiganki se lužam spodobaju a maju ⇨

⇒ niwow – ale molowaś nje-wumějoš; wostaj to a wostań pśi kaligrafiji a wustšigankach!“ Wot togo casa jo Fryco wopsestał molowaś. Weto jo mě pozděj raz někotare wobrazy ze swojeju signaturu daril.

Rozmějo se, až Hanzo Hühnchen (rožony 1892) a Fryco Kitlař (rožony 1891)

stej ako Radowizarja stawny kontakt mjazy sobu mělej; k nima jo se pozděj Wylem Šybař (rožony 1887) pśinamał. Toś to „tšíželne kwišinowe łopjenko“ jo se teke mjazy sobu pilnje dopisowało. Mam wjele teje zajmawej korespondence, dokulaž som kšěl něco wo tom wozjawiš. Božko njejo k tomu doj-

šlo. Našogo Fryca možoš potakem jano we zwisku z tyma drugima pśijašeloma wižeš. Wšykne tšo su byli pokornego, samo ponižnego wjazyma a poľne lubošći k swojomu serbskemu ludu. Woni su trajuce slědy zawostajili we kulturnem žywjenu Dolnoserbow.

Wodajtej, luba Sidij a luby

Fryco, až njejsom wama dostojnješe słowa namakał! Ale chto by waju lěpje znal nježli ja – a jo hyšći žywy? Něnto woteběraju nic jano moje šelne mocy – teke moj rozym se minjo ... Wjaselim se južo žinsa na ten cas, žož bužomy wšykne na njejbju zgromažone našogo Kněza chwališ. **HERBERT NOWAK**

W službě serbskeho słowa

13. meje woswjeći serbski rěčespytnik dr. Helmut Jenč swoje 65. narodniny. Slucharjam serbskeho rozhlōsa je wón znaty jako tón, kiž w „Minuće serbsčiny“ nowe a stare serbske słowa wukładuje. Dlěje hač štyri lětdžesatki skutkowaše w Serbskim instituce, přepytujo serbski słowoskład. We wědomostnym swěće je dr. Jenč wosebje znaty přez Serbski rěčny atlas, na kotrehož wudaću je přez lětdžesatki sobu skutkował. Najbóle wužiwaná kniha wot njeho je dwudželny

Němsko-serbski słownik, wudaty 1989 a 1991. Zprawom spomina prof. Faska w nowym wudaću Lětopisa na jeho solidne wědomostne dźěło. Tutón Lětopis, kotryž je hłownje jubilarnej wěnowany, wobsahuje cyłyrjad nastawkow, kotrež maja za naše

Dr. Helmut Jenč

serbske ewangelske stawizny wulki wuznam: J. Buliš pisa wo Pomhaj Bóh, S. Wölkowa a F. Šěn wo serbskich s p ě w a r s k i c h 17. lěťstotka, C. M. Raddatz wo stawiznach Lipsčanskeje Sorabije a jeje archiwa skónčnje je po-

dał M. Šot- ta dokładnu studiju wo nastaću serbskeje byrgarskeje hudźby w Budyskim ewangelskim kraju.

Helmut Jenč je jako připóznaty rěčespytnik tež pomhał při wšelakich projektach Serbskeho ewangelskeho towarstwa, tak na přikład při wudaću Serbskeho lekcionara. Přejemy čłonej towarstwa žohnowany wuměnk a zo by so jemu prawje bórže poradžilo dokončić swoje přenje „wuměnkarske“ dźěło: nowowudaće dawno trěbneho serbskeho prawopisneho słownika.

JAN MALINK

Foto: J.-M. Čornakec

Ernst Mitaš z Kumšic 85 lět

Kumšicy su wjeska w něžnej krajiny wuchodnje Budyšina, njedaloko Wósporskeje dróhi blisko Droždžija. W tutech Kumšicach, w so pod hórku tulacej wjesce, mam dobrego znateho. Před tójšto lětami, jako wón z nakładnym awtom woměšk a šrót do hródzow prodursta wožeše a jako ja jeho husto w tutech hródzách zetkach, běše wón za mnje „knjež Mitaš“. Džensa praju jemu „Ernsta“ a pozastanu rady raz pola njeho w Kumšicach. Druhdy wšak njeje doma, potom jeho pytam. Wěm, zo dónđže sej rady do lěsa, do Hóršawy, abo jědže z kolesom k zahrodnikej pola Nowych Poršic, hdžež wón sobu syno dźěła a hdžež w lěću rady w małym haće popłuwa. Tam sym so loni zaso raz z nim zetkał a při naju rozmołwje zrodži so we mni myšlička, zo by wón mi móhl wjace wo swojim žiwjenju powědać. To so w zymje tež sta a napisach

sebi tójšto wo žiwjenju Ernsta Mitaša z Kumšic. Narodzil je so 20. meje 1916 w susodnej wsy, w Konjecach. Jeho nan Georg, kotremuž z Kumšic pochadźaca mandželska Marja wězo Jurij praješe, bě hižo w třećej generaciji bur na tutym rjanym kuble. Jedyn z dalokich při wuznych Konječanskich Mitašow běše z Dažina pochadźacy Alwin Mitaš, slawny chemikar w Ludwigs-hafenje.

Młode lěta Ernsta Mitaša, kotryž měješe staršu sotru a wo dvě lěće młódšeho bratra, zdadža so mi być typiske za burskeho syna z tutech kónčin: Doma rěčeše so popra-

wom jenož serbsce, 1930 bu serbsce wot Poršiskeho fararja Handrika konfirměrowany. Po šuli je wuknył ratarstwo najprjedy na c y r k w i n s k i m kuble w Hrubjelčicach a potom na ratarstwej šuli w Budyšinje. Potom přiřdže wójna, hdžež dyrbješe wot spočatka pó dla być. W februaru lěta 1942 bě za

Jubilar Ernst Mitaš sej rady do lěsa dónđže.

Ernsta Mitaša kónč wójnu, blisko Dona bu čežko zranjeny. Po wójnje, hižo woženjeny z burskej džowku z Lětonja, dźělaše někotre lěta jako technikar za rostlińoškit a 1948 je wón kublo w Kumšicach přewzał. Lěta so minychu, Mitašecy dźělaštaj rady, čežko a z wu-

spěchom. 1960 je přišlo produrstwo. Kumšicy burja załožichu sej hnydom zhromadnje ze susodami z Konjec tajke typa III. W tutym běše tež Ernstowy bratr Pawoł, kotryž bě so čežkozbrašeny z wójny nawrócił. Či na wokrjesu su, kaž zhonich, husto křiwyje na tutu „wulkobursku LPG“ hladali, ale běchu pokazani na dobre wunoški z Kumšica a Konjec.

Ernst Mitaš je hač do 1982 na produrstwje dźělał – najprjedy jako „agrotechnikar“ a potom staraše so zhromadnje z Herbertom Hajdu z Brězowa wo přihtowanje a rozwoženje picy. Tež džensa so dźěla njeboji, ale w tym wšak na spočatku hižo pisach. Přejaju jemu strowotu, wjele rjanych hodžin wosebje na serbskich cyrkwinskih zarjadowanjach, w zahrodže a w Hóršawje! A nadžijam so, zo hišće husto pobjesadujemoj a zo zetkamoj so bórže při haće, w kotrymž tak rady „kumpa“!

Tekst a foto:

MARKO GROJLICH

W myslach na Pilka

(22.5.1858 – 21.4.1926)

Pódla Kocora a Krawca steji wón jako třeci kruty stołp w našich hudźbných stawiznach, byrnjež porno nimaj jenož walčk „notow“ zawostajit. Tón pak ma „we sebi“, je wuraz wulkeje nadarjenosće a znamjo hlubokeje wumělskeje čućiwošće. Jurij Pilk běše w swojim narodnym skutkowanju jara wjelestronski a płódný. Mnohopisar pak njebě, wědžo wo sprócniwošći, wobćežnosći a bédženju kóždéhozkuliž kreatiwneho džěla. Brěmjo běše we wěstych wotstawkach tež jeho žiwjenje. Mjez Serbami měješe cytu kopicu njeprěcelow, ignorantow a zawistnikow. Po smjerći přenjeje žony, z kotrejež běše wjac hač 30 lět w dobrym mandželstwje zwjazany, „pochłosta“ jeho wosud hišće ze žeńtwu ze swojej wo 40 lět młódszej hudźbnej wučomnicu, štož so za njeho wězo tragisce skónči. A jeho zaslužbne prócowanja na dobro serbskeje kultury so w času jeho skutkowanja hustodosć prawje njewobkedźbowachu a njeprípóznawachu. Při tym je jeho zawostajenstwo chětro nahladne, nic jenož na hudźbnym polu, ale wosebje tež nastupajo jeho ludowědne a historiske slědženja – bě však nimo wučerjenja wědomostnik, doktorand Rostockskeje university. Štó

Wopomnjata tafla, kiž bě něhdy na ródnym domje Pilka w Hodźiju přičinjena, je džensa zhubjena. Foto: J. Maćij

mysli džensa hišće při naše wumělstwo wobknježacym „krabatizme“ na to, zo běše Pilk tón, kiž je jako přeni tutu legendu wo dušnym kuzlarju wotkrył, jeje žórta zjawnosć spřistupnił ...?

Pólski muzikolog Zbigniew Kościów naliči w swo-

jim biografiskim zarysu, kiž wuda Ludowe nakładnistwo Domowina při składnosći 110. posmjertnych narodninow našeho mištra, 209 pozicijow Pilkoweho hudźbného tworjenja. To su we wulkej wjetšinje wobdžětanja ludowych spěwow (samjениče 114 chórowych sadźbow) a twórbow druhich komponistow (Kocora, Frajšlaga, Stódenka). Pilk běše eksceletny aranžer – z wysokim narokom, ale při tym hudźbnej praxi zawjazany. Originalnych twórbow z jeho pjera

je jenož dobra horstka. Wone pak su wuraz intensiwného awtodidaktiskeho zaběranja njewšedného přinarodžného talenta. Bjarnat Krawc twjerdži w swojim Pilkowym nekrologu, wozjewjenym w hudźbnym časopisu „Škownič ze serbskich honow“, kiž wuda w lětach 1926 do 1928 jako přiložu „Łužicy“, zo měješe absolutny sluch. Pilk měješe tež jako interpret – pianist, husler a dirigent – wulke kmanosće. Wón běše horliwy česćowar Carl Maria von Webera a zamó (tež po Krawcowym twjerdženju) cyłty „Freischütz“ z

hlowy hrač. Zo pak, kaž Krawc wyše teho naspomni, druhdy njewědžeše, hač je jedne hudźbne wunamakanje swójske abo spominanje na hižo slyšane, da so jako přehnate charakterizować; w jeho originalnych kompozicijach znajmjeńša njeje w tu-

tym nastupanju ničo k zwěsćenju ...

Hłowna twórba Jurja Pilka je – kaž je znate – spěwohra

Dr. Jurij Pilk – wučer, hudźbnik a domiznowědnik Foto: Serbski institut

abo ludowa opereta „Smjertnica“, kiž bu w léce 1900 w hrubym dokónčena. Falowachu pak srědky, zo by so móhła w Budyskim měšćanskim dźiwadle scenisce předstajit (to sta so hakle w léce 1965). 1912 zaklinča twórba k přenjemu razej cyłkownje, ale jenož koncertantnje. Jako hudźbnodźiwadlowy cyłk dožiwi „Smjertnica“ hakle dnja 8. februara 1925 w Jakubec hosćencu w Kulowje swoju prapremjeru, a to přez zaslužbne zasadźowanje tamneho towarstwa „Bratrowstwo“. Partitura tuteje twórbje, kotruž je komponist za sinfonisce wobsadźeny operowy orchester spisał, ma wysoku wumělsku kwalitu. Tu zwoprawdži Pilk swoju ideju a swoje předstawy wo serbskonarodnym hudźbnym stilu, a tole na třoch motiwiskotematiskich runinach: citěrowanje awtentiškich ludowych melodijow, dokomponowanje resp. wudospołnjenje abo rozšěrjenje tajkich melodijow a swójske wunamakanki w duchu ludoweje hudźby. Hižo w uwertirje pokazuje Pilk – swojemu

wotpohladej wotpowědujo – kompozitoriske kmanosće, kotrež jewja so w klasiskej formje, kćějacej melodice, genialnej instrumentaciji a napjatej harmonizaciji. Dale zapřija tu (a na někotrych druhich městnach twórbje) stilizowane huđenje serbskich ludowych hercow. Tutu uwertiru w bywša Łužiska filharmonija při Serbskim ludowym ansamblu 1993 we wuběrnej interpretaciji pod nawodom Dietera Kempe za CD-ediciju firmy „prospect-Musik-Dokumente“ nahrata. Po dwójnym insceněrowanju „Smjertnicy“ w NSLDž wostanje prašenje, što budže so w přichodze tutemu markantnemu pomniku našeje kultury wěnować a jón z tym při žiwjenju zdžeržec? (Zhorjelske hudźbne dźiwadlo za wěsće nic!)

Při składnosći 120. posmjertnych narodninow Pilka je tehdomniše Koło serbskich hudźbnikow na jeho ródnym domje w Hodźiju

pomjatnu taflu připrawiło, štož běše w swojim času wulki towaršnostny podawk. Naš mišter běše tola jara hordy na swój pochad ze serbskeje wsy, mjenowaše so stajnje Pilk-Hodźijski, druhdy samo jenož Pawoł Hodźijski abo Jurij Hodźijski. Ale jedneho dnja hišće w NDRskim času bě so tuta tafla zhubiła. Tež njeboh dr. Pawoł Völkel, kiž w Hodźiju bydleše, njemóžeše sej tute ominozne zminjenje wujasniti. Hańbuj so snadź Hodźijcenoj swojeho najskerje najwuznamnišeho syna? To by była rjana hańba ... za Hodźijčanow!

DETLEF KOBJELA

Poršicy: Wokrjesna synoda

Pjatk, 16. měrca, wotmě so nalětnja synoda w Poršicach. Zeńdžechmy so w cyrkwi, hdžež nas wosadny farar Sureck powita. Z wjeselom rozprawješe wo podpěrje wosady při wobnowjenju cyrkwe a pišćelow. Slědowaše nutnosć fararja Surecka. Po tym podachmy so do něhdyšeho hrodu a slyšachmy přednošk Zhorjelskeho fararja Petrana wo temje:

Staroba – što je stary čłowjek?

Zawodna napřečiwna teza rěkaše: *Teho* stareho čłowjeka njeje. Wězo hodža so ludžo po starobje do skupinow zjeć, ale staroba ma mnoho wobličow. Farar Petran wšelake mjenowaše:

1 Staroba je časowy wotrěk nad 55 lětami. Tutón džěl žiwjenja je runje tak wažny kaž młodosc. Njeje jenož woteběracy abo připowěnjeny wotrěk, ale wjele bóle na Božu wěčnosć wusměrjene džěl žiwjenja. Čłowjekojo w tutej starobje žedža so za wěstotu a přislušnosću, za

připóznaćom a zwoprawdženjom swojich přećow.

2 Podžěl čłowjekow tutěje staroby dale přiběra. W lěće 1900 bě jich podžěl jenož 8 %, tuchwilu je 22 % a za třiceći lět wěšća 35 %. Porno temu woteběra podžěl tych, kotřiž su 20 a mjenje lět.

3 Podžěl žonow wučinja 62 %, a tak ma tutón wotrěk bóle žónske wobličo.

4 Čłowjekojo w starobje dale a bóle wosamoćeja. Njeje hižo žiwy són wulkeje swójbneje zhromadnosće.

5 Zwjetša su stari mjez nami žiwi. Jenož mnoho pomocy potřebni přińdu do starownjow.

6 W Němskej je 1,4 mio starych wukrajnikow.

7 Přiběra ličba starych, kotřiž su bjez počaha k cyrkwi wotrostli.

W dalším rysowaše farar Petran situaciju starych:

1 „Młodzi stari” (55 do 75 lět): Zwjetša su hišće poměrnje strowi. Boja so přezahého zhubjenja džěla. Pra-

šeja so, hač su hišće trěbni.

2 „Stari stari” (75 do 90 lět): Maja zwjetša wjetše wobčežnosće a trjebaja husćišo pomoc. Prašeja so: Štopoprawom hišće na swěće dyrbyja?

3 Jara pomocy potřebnym starym a mrějacy m je pomocna ruka a wotewrjene wucho wosebje wažne.

Što ma so wo starych prajić? Za nas křesćanow je zasadnje kóždy čłowjek stworjenje, kotrež ma swoje prawo wot Boha. Tež hdyž so džzensniši džěl wulce waži młodosc, rjanosc a wukonliwosc, je kóždy čłowjek njedospołne a wobmjezowane, ale tež lubowane a hódnotne stworjenje. Kóždy čłowjek je powołany k swobodze a k samostatnosći. Duša a čěto słušatej hromadze. Kóždy čłowjek je žiwy přez zhromadnosć, a Bože słowo pomha k žiwjenju a pomha swět k lepšemu přetworit. Poslednje kroče na tutym swěće njewjedu do smjerće a na pohrěbnišćo, ale do wěčnosće.

Što móžeja wosady přinošować? Wjele starych su zdónk našich wosadow. Trěbne su zetkanja wosadnych

wšěch starobow, zo bychu so móhli čłowjekojo z najwšelakorišimi nazhonjenjami a nahladami mjez sobu wobohać, so zblizić a dobru zhromadnosć hajić. Trěbne su wosebite poskitki za wosadnych po jich zajimach. Wažny nadawk je dušepastyrstwo. Ale tež kubłanje a posrědkowanje informacijow je za starych wažna wěc, runje tak kaž duchowne předžělanje žiwjenjobjěha. Mnozy maja wosebite kmanosće, kotrež dyrbjeli so na dobro jednoliwca a wosady zaso wožiwit. Derje je, hdyž tajcy wosadni nadawki přewzaja.

Po wječornym zakusku přemyslowachmy we wjacorych skupinach wo wšelakich čěžiščach přednoška.

Hospodarski plan za lětsa bě dalši dypk wječora. Wón wobzamkny so we wysokosći nimale poł miliona hriwnow. Za naš Pomhaj Bóh su pjeć tysac hriwnow předwidžane. Srjednu, 30. meje, budu, da-li Bóh, w Pětrskej cyrkwi kemše z biskopom Akia z partnerskeje cyrkwe w Tansaniji. **HANDRIJ WIRTH**

Wobraz z našim primusom

Nic jeno rjane dopomnjenki na lěta džěćatstwa, ale tež chětro njerjane a zrudne wuwabi wobraz nana ze synkom na klinje, kiž je Pomhaj Bóh w jutrownym čisle na štwórtěj stronje wozjewil. Fotografija je wokoło lěta 1943 nastala, chiba tola kusk přjedy, přetož pónđzelu, 16. awgusta 1943, smy přeni króc w Rakečanskej ludowej šuli pobyl, wězo po swoje cokortity. A tehdy bě tónle hólč, kaž to na swojej fotografiji wot samsneho dnja spóznam, tójšto wjetši. Njeh je, kaž je.

Běchmy wjac hač štyrceći šulerjow a šulerkow, a zeznachmy nětk tež swoju rjadownisku wučerku, knježnu Erdmutu Kaplerjec, džowku fararja, kiž bě so mjezty m na młodeho fararja Šoftu, pozdžišeho Rakečanskeho, wudała. A tón bě nas potom

wosom lět pozdžišo tež konfirměrował. Haj, a mjez nami wulkej črjódu nowačkow z Rakec, Jeńšec, Noweje Wsy, Nižeje Wsy, Jitka, Kačeje Korčmy a Kamjeneje bě tež Jürgen Wirth. Wosom lět smy hromadze z nim do šule chodžili, džens skutkuje wón hižo něšto lětdžesatkow jako lékař w Berlinje.

Wón bě nadarjeny hólč, primus našeje rjadownje. To pak njerěka, zo snadž jenož nastajnosći nad šulskimi wěcamy kokaše. Běše runje tak pryzlojty kaž druzy, a tola někak hinaši, bych prajił: zra-liši. To džě měješe swoje přičiny. Jako běchmy do šule přišli, běše wón hižo pošy-rot, dokelž běše jemu, kaž to w swojim artiklu za PB piše, 1939 mačerka zemrěła. Sydom lět pozdžišo zahiny tež jeho nan, serbski wučer a wědomostnik dr. Pawoł

Wirth, na hač do džzensnišeho njewujasnjene wašnje w sowjetskim wójskim zajeću.

My, jeho sobušulerjo, drje tróšku wědzachmy, zo bě so w Jürgenowym młoduškim žiwjenju hižo tójšto stało, ale njejsmy sej to prawje wuwědomić móhli, što to rěka, bjez nana a mačerje wotrosć. Njejsmy prosće spóznali, kajki hórki wosud bě jeho potřeji. Wot wšelakich z nas bě wšak tež nan we wójnje wostał, wšelake mačerje běchu kónc wójny hrozne wěcy dožiwiłe a cyła šwita mjez nami šulerjemi a šulerkami pochadžeše z narašich kónčin Němskeje a bě swoju domiznu zhubiła. Naš rozumčk bě hišće njedowuzrawjony, a tuž tež njejsmy sej Jürgen dla hlójkcu łamali. Měješe tola dobre doma tam w Rakecach na Hłownej dróze č. 64 pola swojeje čety, wudowy njeboh Rakečanskeho fararja Korle

Božidara Křižana, a jeju džowkow, z kotrejuž bě potom jedna naša dušna serbska wučerka.

Skoro pak móhl rjec, zo steješe naš zastup do šule w lěće 1943 (kaž to přiwerkojći ludžo rady twjerdža) pod njedobrej hwězdu. Štyri lěta cychnowaše hižo wójska furija. A žane tři dny po našim přenim šulskim dnju zhubi so jedyn z nas nowačkow. Mały Jenka, wón bydleše w Jitku, běše sej na pěskowej hromadze hrajkal a wulki hólč, štyrnaće- abo pjatnaćelětny, měrješe na njeho třělb, wotrěli a hólčka zatřěli.

Zawěrnje, časy su zle byle ... Snadž dyrbjeli džzensnišej młodžinje, kotrež so tola při wšěm derje wjedze, wjace z našich młodych lět powědać. Hač pak wona docyła hišće na nas starych slychać chce a zamóže?

HINC ŠOFTA

Jutry w Serbach

Na wosadnym popołdnu kónc měrca w Klětnom wustupichu Slepjanske kantorki jako jutrowne spěwarki. W džaknych słowach wupraji farar Heinrich Koch swoje wysoke připóznace za hajeenje serbskich nabožnych tradicijow. Přitomnym Klětnjanam je so popołdne jara lubiło.

Zeleny štwórtk swjećeše farar Joachim Nagel z Wojerec dwurěčnu nutrnosć w Patokec kładžitej bróžni na Horach. Wobdžěli so wjac hač 50 wosadnych předewšěm z Wojerowskeje wosady. Nutrnosć, kotraž bě so na tajke wašnje loni přeni króć wotměła, wobrubichu Slepjanske kantorki ze serbskimi kěrlušemi.

W Bošecach wotmě so kaž kóžde lěto ćichi pjatk wječor a jutrowničku rano jutrowne spěwanje. Na nim wobdžělichu so wjesnjenjo wšěch generacijow. Dujerjo spěwanje přewodžachu. Hač po druhej swětowej bě jutrowne spěwanje w Bošecach serbske było. Z přidruženjom přesydlencow je so přešlo na němske spěwanje.

Po wjelelětněj přestawce zaklinčachu lětsa w Dešnje přeni raz zaso pasionske a jutrowne kěrluše w serbskej rěči. Zaspěwali su je na Božej službje ćichi pjatk w cyrkwi před něhdže sto kemšerjemi dwanaće spěwarkow chóra „Łužyca“ z Choćeбуza. Zdobom běchu so woblekli serbsku kemšacu drastu. W Dešnje su hač do lěta 1960 holcy po

Slepjanske kantorki na wosadnym popołdnu w Klětnom

Foto: E. Bigonowa

wsy chodžo spěwali kóždu njedželu štyri tydženje do jutrow. Po tym je wosada hišće hač do 70tych lět ćichi pjatk a jutrownu njedželu serbski kěrluš na kemšach w cyrkwi zaspěwała. Kemšerjo a farar Dieter Schütt džakownje witachu wožiwjenje serbskeho spěwanja. Spěwarki so nadžijeja, zo wuwije so z toho zaso tradicija, kotruž Dešnjanska wosada sama pěstuje.

W nocy na jutrowničku zaspěwa wosom Slepjanskich kantorkow serbske jutrowne kěrluše před 31 statokami w Rownom, Slepom a Trjebinku. Rano w šesćich witachu jutrowničku spěwajo na ławkach. Potom swjećachu z wjesnjanami w Rownjanskej kapale jutrownu nutrnosć, na kotrejž je Slepjanska fararka Ulrike Menzel serbsce a němsce předowała.

Na Božej službje přeni dzeń jutrow w Borkowach wobdžěli so po wjele lětach přeni króć zaso wjetša ličba kemšerkow w serbskej drasće. 14 žonow bě přišlo w čornej serbskej kemšacej drasće, kaž bě so wona něhdy we wosadže nosyła.

W Cerkwicy pola Lubnjowa bě jutrowničku 29 jěcharjow

Chór „Łužyca“ z Choćeбуza ćichi pjatk před Dešnjanskej cyrkwi

Foto: S. Malk

po puću wozjewić poselstwo wo zrowastaću Chrystusa. Procesion započa so po Božej službje w Cerkwicy. Wuhotowani z cyrkwiniskimaj chorhojomaj podachu so jěcharjo na Lubnjowske pohrjebnišće a do wjacorych wosadnych wsow, doniž so na zažnym popołdnu do Cerkwicy njewróćichu. Z katolskich časow pochadžacy naložk křižerstwa bě ewangelska wosada Cerkwica před štyrjomi lětami wožiwila.

W katolskich serbskich wosadach wozjewi lětsa w džewjeć procesionach 1 643 křižerjow jutrowne poselstwo. Cyłkownje bě jich 33 křižerjow wjac hač loni.

Sup. Siegfried Albert swjećeše ćichi pjatk serbske kemše z Božim wotkazanjom w Rakecach a w Budyšinje. Druhi dzeń jutrow bě serbska Boža služba w Bukecach.

Jutrowne kemše w delnjoserbskej rěči swjećeše předar Juro Frahnow z nimale 70 kemšerjemi jutrownu pónđzelu w Picnju. Swjatočnu Božu službu wobrubichu dujerjo z Drjenowa, chór z Hochozy, kotryž zanjese serbski kěrluš, a gospelowy chór z Picnja, kotryž zaspěwa „Ten glucny zeň“ (serbski přeložk gospela „O happy day“). Delnjoserbski rozhłós ORB je Božu službu wusyła.

Jutrowny koncert z duchownej hudźbu Heinricha Schütza wuhotowachu jutrownu pónđzelu w Michalskej cyrkwi w Budyšinje chóry Michalskeje wosady, Bratrowskeje wosady w Małym Wjelkowje a chór „Budyšin“. Nawod měješe mlódy Michalski kantor Danny Schmidt. T.M.

Žony w čornej kemšacej drasće jutrowničku w Borkowach, mjez nimi 89lětna Lowiza Jankowa z Prizarskich Borkowow

Foto: S. Malk

Powěšće

Drježdžany. Slynspad ličby pačerskich džěci wočakuje sakska krajna cyrkej w přichodnych lětach. Hač do lěta 2008 budže ličba wobdźělnikow na konfirmaciji na něhdže 3 000 spadnyć. Loni bě w Sakskej hišće 8 300 konfirmandow.

Drježdžany. 16. měrca je so woswjećića zběhanka noweje synagogi w Drježdžanach. Židowski Boží dom ma so poswjećić lětsa 9. nowembra, 63 lět po pogromowej noci. Drježdžanska je přenja synagoga w nowych zwjazkowych krajach, kotraž so nowa natwari. Dalšu su loni w decembru započeli twarić w Kamjenicy.

Zhorjelc. Synoda Ewangelskeje cyrkwje šleskeje Hornjeje Łužicy je so na swoim zeńdženju 24. měrca w Jaworniku wuprajila za noworjadowanje strukturow w Ewangelskej cyrkwi unije (EKU). Namjetuje so wšitke pjeć krajnych cyrkwjow EKU we wuchodže zjednoćić do jedneje: Zhorjelsku, Berlin-Braniborsku, Pomorsku, Anhaltsku a Cyrkwinsku pro-

wincu Sakskeje. Ze zjednoćenjom maja so stworić lěpše wuměnenja za zdźerženje cyrkwje pod čěžkimi wuměnjemi přichoda.

Budyšin/Ochranow. Wo Zinzendorfje a Serbach přednošowaše farar Jan Malink 27. měrca w Budyšinje před 60 a 31. měrca w Ochranowje před 30 zajimcami.

Budyšin. 30. měrca bě sup. Pappai přeni króć přeprósyt na lětne přijěće Budyskeho cyrkwinskeho wobwoda. Zarjadowanje wotmě so w foyeru Ludoweje banki w Budyšinje. Přepróšenje je scěhowało někak 100 hosći z cyrkwinskih kruhow a z powšitkowneje zjawnosće. Přednošował je wyši cyrkwinski rada Wilhelm Schlemmer z Berlina wo nutřkownej jednoće Němskeje.

Wojerecy. Na hłownej zhromadźiznje Domowiny 31. měrca we Wojerecach so Jan Nuk znowa za předsydu wuzwoli. Tež dotalnej město- předsydaj dr. Pětr Bržan a Fryco Kšamař buštaj na dalše štyri lěta w swoim zastojnstwje wobkrućenaj.

Berlin. Wot januara hač do apryla wotměchu so w Pasionkeje cyrkwi w Berlinje-Kreuzbergu štyri nutrnosće za sprawnosć, měř a zdźerženje stwórbje, kiž běchu wěnowane wuchowanju wot wuhla wohroženeje wosy Rogow. Na nutrnosćach wobdźěli so přerěznje 50 do 60 wosobow, mjez nimi tež Rogowčejny ze swojej fararku knj. Wellenbrink.

Budyšin. 1. apryla wotměchu so w Michalskej cyrkwi město serbskich přeni króć dwurěčne kemše. Božu službu wobrubichu dujerjo z pasionskeje hudźbu. Dwurěčne kemše maja w Budyšinje wostać z wuwzaćom.

Budyšin. W Budyskim dźiwadle dožiwi 5. apryla „Sin-

Přepróšujemy

06.05. – 3. njeđzela po jutrach
10.00 hodź. kemše z konfirmaciju a Božim wotkazanjom w Budyšinje w Michalskej (sup. Albert)
11.45 hodź. nutrnosć w rozhlósu (sup. Albert)
13.30 hodź. kemše w Budestecach (sup. Albert)

19.05. – sobota
15.00 hodź. wosadne popołdne w Hodziju (sup. Albert)

20.05. – 5. njeđzela po jutrach
8.30 hodź. kemše z Božim wotkazanjom w Poršicach (farar Malink)
11.45 hodź. nutrnosć w rozhlósu (farar Malink)
14.00 hodź. wosadne popołdne w Čisku (sup. Albert)

22.05. – wutora
18.00 hodź. wosadny wječor w Nowym Měšće (sup. Albert)

26.05. – sobota
15.00 hodź. wosadne popołdne w Barće (sup. Albert)

27.05. – 6. njeđzela po jutrach
11.45 hodź. nutrnosć w rozhlósu (sup. Albert)
14.00 hodź. wosadne popołdne w Židzinom (sup. Albert)

03.06. – 1. dzeń swjatkow
13.30 hodź. kemše z Božim wotkazanjom w Budestecach (sup. Albert)

04.06. – 2. dzeń swjatkow
10.00 hodź. kemše w Budyšinje w Michalskej (sup. Albert)
14.00 hodź. delnjoserbske kemše w Turjeju (farar Pjech)

fonija V – Tři modlitwy“ Jana Pawoła Nagela swoju prapremjeru. Dalše předstajenja běchu w Žitawje, Kamjencu, Zhorjelcu a we Wojerecach. Tři modlitwy – „Božo, pomhaj nam“, „Knježe, wodaj jim“ a „Božo, tebi spěwamy“ – su poslednja twórbja 1997 zemřeteho serbskeho komponista ze Złyčina. Přeni džěl

bě so hižo předstajil na 50. serbskim cyrkwiskim dnju 1996 w Michalskej cyrkwi w Budyšinje.

Dary

W měrcu je so dariło za Pomhaj Bóh 130 hr, 50 hr a 40 hr. Bóh žohnuj dary a darićelow.

Pomhaj Bóh, časopis ewangelskich Serbow

WUDAWAČELEJ: Serbski wosadny zwjazk, Jerjowa/Heringstraße 15, 02625 Budyšin/Bautzen; Serbske ewangelske towarstwo z. t., Čornobohska/Czornebohstraße 12, 02625 Budyšin/Bautzen

HLOWNY REDAKTOR: Superintendent Siegfried Albert, Jerjowa/Heringstraße 15, 02625 Budyšin/Bautzen (tel./fax: 03591/481280)

ZAMOLWITA REDAKTORKA: Trudla Malinkowa, Goethowa/Goethestraße 40, 02625 Budyšin/Bautzen (tel./fax: 03591/600711)

ČIŠĆ: Serbska čišćernja Postvertriebsnummer: F 13145

ZHOTOWJENJE A ROZŠERJENJE: Ludowe nakładnistwo Domowina, Tuchmacherstr. 27, 02625 Bautzen

PŘIHOŠKI A DARY: Serbske ewangelske towarstwo, Konto-Nr. 1000 083 167, Kreissparkasse Bautzen, BLZ 855 500 00

POMHAJ BÓH wuchadza měsacnje. Spěchuje so wot Založby za serbski lud. Lětny abonement płaći 16 hriwnow.